Teknikföretagen

REMISSVAR
2025-03-11

Er referens:
Viktor Berg
viktor.berg@regeringskansliet.se

Vår referens:
Stina Andersson
Stina.andersson@teknikforetagen.se

Finansdepartementet
Skatte- och tullavdelningen, Enheten för
mervärdesskatt och punktskatter
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Dnr: Fi2024/01941

Teknikföretagens remissvar SOU 2024:67 Om ekonomiska styrmedel för en mer cirkulär ekonomi

Teknikföretagens 4500 medlemsföretag står för en tredjedel av Sveriges export och över en miljon jobb samt verkar ofta på en global marknad. Vår uppgift är att stärka våra medlemmars konkurrenskraft och driva den hållbara utvecklingen framåt. Många av våra medlemmar är dessutom världsledande inom sina respektive områden och erbjuder avancerade produkter och tjänster. Tillsammans med företag över hela landet formar vi teknikbranschens framtid – för vi är tekniksverige.

Sammanfattning

Teknikföretagen tackar för möjligheten att yttra sig om SOU 2024:67 Om ekonomiska styrmedel för en mer cirkulär ekonomi. Här en sammanfattning av Teknikföretagens huvudbudskap vad gäller styrmedel för cirkulär ekonomi:

- För att implementera en cirkulär ekonomi krävs en industrianpassad cirkulär politik baserad på forskning och vetenskap och grundad i principer om internationell konkurrenskraft, teknikneutralitet, kostnadseffektivitet och proportionalitet. Välutformade ekonomiska styrmedel, både piskor och morötter, som stöttar cirkulära affärsmodeller är centrala för att lyckas med den cirkulära omställningen. Aktiv dialog med företag i alla berörda värdekedjor krävs för att skapa välbalanserade och hållbara lösningar på utmaningarna inom cirkulär materialanvändning.
- Nya styrmedel behöver alltid föregås av gedigna konsekvensanalyser i syfte att säkerställa en balanserad lagstiftning som tar hänsyn till företagens konkurrenskraft. Trubbiga verktyg som kvotplikter eller minimikrav på återvunna material riskerar att leda till oönskade

konsekvenser och snedvrida marknaden samt hindra innovation och teknikutveckling.

- Implementerade styrmedel och regelverk bör utvärderas med jämna mellanrum för att säkerställa att de lever upp till sitt syfte och inte står i konflikt med uppfyllandet av övriga samhällsmål.
- Införandet av styrmedel måste göras systematiskt och möjligheter till uppföljning och kontroll behöver säkerställas för att få effektiva styrmedel som gör avsedd nytta. En väl fungerande och effektiv tillsyn och marknadskontroll är avgörande för att säkerställa lika villkor på marknaden.
- Säkerställa europeisk harmonisering av lagstiftning och ekonomiska styrmedel för att skapa likvärdiga förutsättningar och undanröja asymmetrier mellan svenska och utländska företag.

Inledning

Teknikföretagens medlemmar tillverkar produkter, tekniska lösningar och tjänster som bidrar till och förenklar den hållbara omställningen och en cirkulär ekonomi. Teknikindustrin har specifika förutsättningar då högteknologiska produkter har lång livslängd och höga säkerhetskrav. Det är därför inte självklart att generella policyförslag skapar rätt förutsättningar för teknikindustrin att nå en effektiv cirkulär omställning.

Många företag har redan utvecklat processer och affärsmodeller som bidrar till den cirkulära ekonomin, men det kvarstår utmaningar innan de kan realisera sin fulla potential. För att implementera en cirkulär ekonomi krävs en politik grundad i internationell konkurrenskraft, teknikneutralitet, kostnadseffektivitet och proportionalitet. Ekonomiska styrmedel, med både piskor och morötter, ska ge incitament till cirkularitet och göra linjära värdekedjor mindre lönsamma.

Styrmedel bör användas för att överkomma marknadsproblem som miljöförstöring och överutnyttjande av resurser. För att utforma effektiva styrmedel måste problemen först identifieras. Varje problem kräver oftast ett specifikt styrmedel, men dubbelreglering behöver undvikas. Ekonomiska styrmedel som i grunden är kostnadseffektiva och utformas teknikneutralt fungerar ofta bra. För att vara kostnadseffektiva även i praktiken behöver styrmedel utformas så att kostnaden för styrningen inte överstiger nyttan.

Teknikföretagens kommentarer

En definierad utmaning som kräver hela värdekedjans perspektiv

Utredningen ger en översikt över komplexiteten i att styra mot en cirkulär ekonomi. Teknikföretagen ser dock att väsentliga delar saknas eller har beskrivits felaktigt för att kunna adressera grundproblemet på ett effektivt sätt. Det är viktigt att påpeka att det inte är möjligt att bortse från mineralnäringen, affärsmodeller eller att beakta hela värdekedjan. Om negativa effekter på vissa näringar ska undvikas kan andra branscher i stället påverkas negativt.

Det stämmer heller inte att cirkulär ekonomi saknar definition. Ursprungligen baserat på äldre idéer som industriell ekologi och regenerativ design blev begreppet vedertaget av Ellen MacArthur Foundation runt 2010. Sedan dess har det fått en tydlig definition och är inkluderat i ISO 59004:2024, samt beskrivs av både EU-kommissionen och parlamentet.

Teknikföretagen betonar vikten av systemtänkande för att lyckas inom cirkulär ekonomi. Cirkulär ekonomi handlar om effektiv resursanvändning, både för produkter och återvinning, samt inom icke-fysiskt begränsade resurser som samarbeten mellan aktörer. Cirkulär ekonomi-perspektivet bör dessutom integreras med andra hållbarhetsperspektiv, såsom energieffektivisering, för att säkerställa långsiktigt hållbara lösningar med helhetsperspektiv.

Regelverk och styrmedel behöver anpassas till marknadsförutsättningarna för cirkulär ekonomi

Ekonomiska styrmedel är viktigt för att stimulera övergången till en cirkulär ekonomi, förutsatt att det inte dubblerar redan befintlig lagstiftning. Det behövs en gedigen översyn av existerande regelverk för att anpassa dessa till en cirkulär ekonomi och samtidigt minska regelbördan.

Införandet av styrmedel behöver göras systematiskt där möjligheter till uppföljning och kontroll är med i planen för implementeringen för att säkerställa att styrmedlen gör avsedd nytta. En väl fungerande och effektiv tillsyn är avgörande för att säkerställa lika villkor på marknaden och för att bekämpa oseriösa och ibland kriminella aktörer.

Teknikföretagen anser att nuvarande regler kan hindra övergången till cirkulär ekonomi. Nuvarande produktregler är anpassade för en linjär ekonomi och fokuserar på producentens ansvar över produktens säkerhet när den marknadssätts. I en cirkulär ekonomi förutsätts det att produkten ska kunna utvecklas under sin livstid och att olika aktörer ska kunna uppdatera och anpassa produkten vid behov. Detta leder till en osäkerhet i vem som äger ansvaret över produkten efter att justeringar gjorts. Utöver detta kan krav på reparerbarhet ibland leda till konflikt med produktsäkerhet.

CBAM

Ett exempel på komplexiteten vad gäller styrmedel är CO2 prissättning inom EU ETS i kombination med gränsjusteringsmekanismen CBAM. Med start från 2026 kommer företag med produktion i EU som använder importerat stål, aluminium, cement, el, vätgas och konstgödsel att börja betala för de CO2-utsläpp som materialframställningen orsakat. Detta är material som flera av Teknikföretagens medlemmar använder i sin produktion. Avsikten med gränsjusteringsmekanismen CBAM är att säkra rättvis konkurrens mellan EU:s industri och övriga världens. Det görs genom att prissätta CO2-utsläpp som uppstått utanför EU på samma sätt som man prissätter CO2 inom EU genom EU ETS. Detta innebär att företag måste rapportera och sedan betala för koldioxidutsläpp som uppkommit vid produktionen av vissa basmaterial och produkter i länder utanför EU. Teknikföretagen ser inte att CBAM kan utvidgas

med fler råvaror innan existerande problem i regelverket är lösta. Det behöver säkerställas att CBAM är ändamålsenligt innan det övervägs att lägga till nya material.

Kvotplikter

Ytterligare ett exempel på ett regelverk som inte är kostnadseffektivt, för varken företag eller samhälle, är övergripande kvotplikter. Kvotplikter eller minimikrav på återvunna material kan låta som enkla lösningar men riskerar att leda till oönskade konsekvenser och snedvrida marknaden, särskilt för mer komplexa produkter. Teknikföretagen ser stora risker med införandet av kvotplikter då det kan påverka innovation och teknikutveckling negativt. Kvotplikter skulle tex kunna innebära att mer material behöver användas eller att innovation och teknikutveckling i syfte att minimera materialanvändning försvåras. Teknikföretagen vill se mer fokus på miljöbelastningen, att minska materialförluster, kvalitet och livslängd och ser att det med dagens komplexa produkter och värdekedjor behövs produktspecifika förhållningssätt och standarder för att möjliggöra innovation och teknikutveckling.

Behov av regelförenkling

Det är viktigt att ta hänsyn till de styrmedel som redan är beslutade eller på plats som redan ställer höga krav på systemförändringar. EU-kommissionens nyligen publicerade och kommande omnibusförslag behöver också beaktas.

Rapportering kring kemikalier är ett av många områden som skapar stora administrativa bördor för Teknikföretagens medlemmar, t.ex. SCIP-rapporteringen. Kemikalieanvändning och kemikaliereglering är starkt kopplade till cirkulär ekonomi och behöver struktureras utifrån ett holistiskt systemtänkande.

Cirkulära affärsmodeller – ett medel för att uppnå cirkulär ekonomi

Övergången till en cirkulär ekonomi är komplex och påverkar alla delar av ett företags verksamhet. Detta kräver att företagen ändrar sina affärsmodeller, produktionsmetoder och logistik. Gradvisa och samordnade förändringar behövs i hela ekosystemet. För att främja utvecklingen till en mer cirkulär ekonomi behövs cirkulära affärsmodeller. Bedömningen betänkandet gör att inte lyfta fram styrmedel för att främja cirkulära affärsmodeller är olyckligt.

Många företag är redo att anta denna utmaning då de ser det som avgörande för sin relevans och överlevnad i en föränderlig företagsmiljön. Trots detta återstår flera utmaningar och det behövs en politik som aktivt stöttar och främjar övergången. För att realisera potentialen behövs en bättre samverkan mellan näringslivet och politiken.

När det gäller utformningen av ekonomiska styrmedel i syfte att främja övergången till en cirkulär ekonomi är det avgörande att cirkulära affärsmodeller inkluderas i analysen. Skälen är flera:

1. Ekonomiska incitament behöver matcha företagens affärslogik:
Om styrmedel enbart fokuserar på materialflöden (till exempel genom återvinningsmål) kan det förbise möjligheter att stödja företag som arbetar med delningsekonomi, produkt-tjänstesystem eller livstidsförlängning av produkter.

2. Risk för suboptimering:
Om styrmedel ensidigt främjar vissa delar av den cirkulära ekonomin (till exempel återvinning snarare än återanvändning) kan de motverka mer hållbara alternativ. En helhetsbild som innefattar affärsmodeller kan minimera dessa risker.

3. Innovation och marknadstransformation:
Cirkulära affärsmodeller kräver ofta systemförändringar, till exempel nya typer av kundrelationer, förändrade ägandestrukturer och digitala lösningar för spårbarhet. Om styrmedel inte tar hänsyn till detta kan de bromsa snarare än påskynda omställningen.

4. Betydelsen av konsumentbeteende:
Många cirkulära affärsmodeller bygger på att konsumenter förändrar sitt beteende (till exempel genom att hyra produkter i stället för att köpa dem). Ekonomiska styrmedel bör därför beakta hur incitament kan påverka både företag och konsumenter.

Forskning och innovation

För att företag ska våga ta risker behövs långsiktig forskning och planering. Teknikindustrin, som är kapitalintensiv, har en längre tidshorisont för klimatomställning jämfört med patentbranschen. Detta minskar incitamenten för forskning och utveckling mot en cirkulär ekonomi på grund av risker som kunskapsläckage och svårigheter att få avkastning på investeringar. Forskning kring ekonomiska styrmedel och dess effekt på olika sektorer och branscher är avgörande för att komma framåt.

Styrmedel elektrisk och elektronisk utrustning

Teknikföretagen känner en stor oro över hur betänkandet behandlar frågan om kemikalieskatt på elektronik (elektronikskatten). Utvärdering av elektronikskatten[1], även benämnd kemikalieskatten, har visat på stora brister avseende skattens ändamålsenlighet som miljöstyrmedel.[2] Den bristande ändamålsenligheten har föranlett hård kritik från ett samlat näringsliv och krav på att skatten ska avskaffas. Teknikföretagen anser att skatten ska avskaffas.

[1] Lag (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik
[2] Se Kemikalieinspektionens och Skatteverket rapport ”Utvärdering av skatten på kemikalier i viss elektronik.” (2020) Utvärdering av skatten på kemikalier i viss elektronik

Teknikföretagens rapport om cirkulär ekonomi

För mer information om teknikindustrins möjligheter och utmaningar i den cirkulära omställningen, se gärna vår rapport *Cirkulär ekonomi – När affärsnytta och politiska mål går hand i hand*: cirkular-ekonomi--nar-affarsnytta-och-politiska-mal-gar-hand-i-hand_final.pdf

Maria Rosendahl

Näringspolitisk chef

Stina Andersson

Ansvarig miljö- och kemikaliefrågor